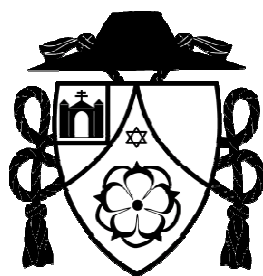

Rímskokatolícka cirkev, farnosť Banská Štiavnica

Spevavý manuál

pre organistov, spevákov, žalmistov a spevokoly farnosti

1. vydanie, v. 1.01

© RKC, farnosť Banská Štiavnica, 2015

Niekoľko zásadných myšlienok

Spev verzus pieseň

V liturgii sa stretáme s jedným aj s druhým.

PIESEŇ je *doplňkom* liturgie. Aj keď plní v liturgii dôležitú úlohu, nie je jej súčasťou. Liturgia sa môže spokojne sláviť aj bez piesní. A samé piesne často len vyplňujú prestávky v liturgii, ako je napríklad prinášanie obetných darov, alebo čakanie, kým všetci veriaci pristúpia k sv. prijímaniu a podobne. Ohľadom výberu piesní vládne sloboda, samozrejme pri zachovaní ich vhodnosti k jednotlivým častiam liturgie, aby ju podporovali a napomáhali jej prežívanie a nie ju rušili a prekážali jej.

SPEV je naproti tomu *súčasťou* liturgie, liturgickým textom rovnakým, ako napríklad eucharistická modlitba a pod. Patrí sem:

- vzývanie Pána *kyrie*,
- oslavná pieseň *glória*,
- spev *Svätý, Svätý, Svätý*,
- spev *Baránok Boží*.

Sú to nemenné súčasti liturgie, preto nie je možné ich texty meniť, ani ich nahrádzať inými piesňami: „*Spevy Omšového poriadku, napr. Baránok Boží, nie je dovolené nahradiť inými spevmi.*“ (VSRM 366¹)“ Urobiť to by bolo rovnako absurdné, ako keby sme si napríklad namiesto eucharistickej modlitby a premenenia zaspievali pesničku *Blíž k Tebe, Bože môj* a tvárili sa, že je to úplne normálne. Takže nie, nie je O.K. namiesto nich zaspievať nejakú pieseň hoci aj s podobným textom. Analogicky to platí aj o:

- vyznanie viery *krédo*,
- modlitba *Otče náš!*

Nie sú to síce spevy v pravom zmysle slova, ale často sa spievajú a teda aj tu sa často objavuje pokušenie nahradiť ich nejakou piesňou. Samozrejme, nič také nepripadá do úvahy.

¹ Všeobecné smernice Rímskeho misálu

Modlitba verzus katechéza

Mnohé piesne, spievané spevokolmi, nie sú určené k liturgii ani svojim prevedením, ani svojim textom. Obzvlášť sem patria tzv. *poučné piesne*, ktorí sa snažia svojim textom odovzdať poslucháčom nejaké to duchovné poslanstvo: formou prespievaného príbehu z Písma, spievanej meditácie, spievaného vyznania,... Tieto piesne sú úplne super na rôzne stretká, na evanjelizáciu, koncerty a pod. Ale nie na liturgiu.

„Iné druhy posvätnéj hudby [okrem gregoriánskeho chorálu], predovšetkým polyfónia, sa vôbec nevyučujú, pokiaľ zodpovedajú duchu liturgického úkonu.“ (VSRM 41)

Pieseň pri liturgii má byť predovšetkým *modlitbou*, ktorá zodpovedá danej časti sv. omše a umožňuje tak spievajúcim ľuďom na ňu v modlitbe odpovedať.

Miesto, kde by sme mohli *poučné* piesne v liturgii uplatniť, je obrad prinášania obetných darov, ktorý je *prestávkou* v liturgii a kedy sa principiálne môže spievať ľubovoľná pieseň. Ale aj vtedy by jej text a jej poučenie malo byť zladené s témou slávenia, liturgického obdobia, Božieho slova na daný deň a nebyť len tak ľubovoľné.

Obdobne by sme ešte mohli podobnú pieseň citlivo zaradiť na samotný koniec liturgie po požehnaní, aj keď toto miesto je tradične určené *mariánskej antifóne*, čiže piesni, ktorou pozdravujeme Pannu Máriu, Matku Božiu a prostredníčkom našej spásy.

Niekedy sa podobná pieseň môže zaradiť aj na začiatok sv. omše ako úvod do témy a obsahu slávenia, sviatku a pod. Ale, ako uvidíme ďalej, v úvode je vhodnejšia pieseň, do ktorej sa môžu zapojiť všetci v kostole. Ak máme *poučnú* pieseň, ktorú môžu spievať všetci spolu so spevokolom, môžeme ju použiť. Ak nie, potom je asi vhodnejšie uprednostniť pieseň za účasti ľudu pred rovnako vhodnou piesňou v podaní iba spevokolu – leda by sa oná „poučná pieseň“ hodila k liturgii daného dňa a slávenia naozaj mimoriadne.

Spevokol verzus ľud

Spevokol je vhodným *doplnením* spevu ľudu a má spevu ľudu napomáhať, ale určite nie je jeho úlohou byť jeho náhradou.

„Medzi veriacimi má osobitné liturgické poslanie zbor spevákov (schola cantorum) alebo chór, ktorému prináleží starať sa o časti jemu vlastné podľa rozličných druhov spevu a podnecovať veriacich k činnej účasti na speve. Čo sa hovorí o zbore spevákov, platí podobne aj o ostatných hudobníkoch, najmä však o organistovi.“ (VSRM 103)

„Je dobré mať kantora alebo dirigenta, ktorý by viedol a sprevádzal spev ľudu. Keď niet speváckeho zboru, kantor má úlohu viesť rozličné spevy s patričnou účasťou ľudu.“ (VSRM 104)

U SPEVOV by spevokol nikdy nemal nahradiť spev ľudu. A ani vtedy, keď spevokol spieva daný spev na nápev, ktorý ľudia poznajú a vedia sa k nemu pridať, by nemal vzbudzovať v ľuďoch pocit, že spieva tak umelecky a premakane, že sa proste ľudia k nemu nepridajú a radšej potichu počúvajú. To by bolo veľmi zlé. Spevy musia byť vždy spievané takým spôsobom, aby bolo ľuďom jasné, že sa do nich môžu a majú zapojiť a natoľko melodicky primerané, aby sa do nich bez problémov ľudia aj skutočne zapojili.

U PIESNÍ môžu byť niektoré prenechané spevokolu, ak je to vhodné. Všeobecne sa za primeraný vstup spevokolu v bežnej situácii považujú dve až tri piesne počas sv. omše. V žiadnom prípade by piesne v podaní spevokolu nemali nijako prevážiť nad tými, ktoré spievajú všetci ľudia zhromaždení v kostole.

„Iné druhy posvätnej hudby [okrem gregoriánskeho chorálu], predovšetkým polyfónia, sa vôbec nevyklúčujú, pokiaľ ... napomáhajú účasť všetkých veriacich.“ (VSRM 41)

Liturgická komisia svojho času pre spievané počas liturgie sv. omše ako jediné výslovne schválila piesne od komunity TAIZÉ, ktoré spĺňajú hneď tri dôležité kritériá:

- sú modlitbou;
- umožňujú svojim typom pripojenie sa ľudu k spevu a to aj bez toho, aby ľudia mali nutne spevníky, či spev vopred poznali;
- hudobne napomáhajú meditatívnu, modlitebnú a liturgickú atmosféru;

A aj keď nebudeme spievať vždy iba taizácke spevy, je dobré ich mať pred očami ako vzor, podľa ktorého budeme zvažovať vhodnosť a primeranosť iných piesní pre ich použitie počas liturgie.

Samozrejme, vždy môžeme spievať *gregoriánsky chorál*, ktorý je natívnym spevom liturgie, takisto *responzóriové žalmy*, ktoré nie sú ani zd'aleka vyhradené len po prvom čítaní v liturgii slova, ale majú svoje uplatnenie v celej liturgii a môžu byť použité všade tam, kde v liturgii môže zaznieť pieseň.

„Gregoriánsky spev nech má popredné miesto za rovnakých podmienok pred ostatnými spevmi, pretože je vlastný rímskej liturgii.“ (VSRM 41)

V prípade spevu ľudu (zvyčajne z JKS a s doprovodom organu) je takisto úlohou spevokolu tomuto spevu napomáhať a viesť ho – takže namiesto toho, aby speváci „vypli“ a nechali všetko na uťahaného kantora/organistu práve počas týchto piesní by mali takisto vybrať JKS-ky, zapnúť mikrofóny a patrične (a jednohlasne!) sa do spevu oprieť a potiahnuť ho tak.

Spev verzus ticho

Liturgické ticho je tiež dôležitou súčasťou liturgie. Niekedy sa zdá, akoby niektorí organisti mali pocit, že musia na sv. omši odspievať istý „povinný“ počet piesní, aby si poctivo „odpracovali“ svoju službu a snažia sa ich do liturgie za každú cenu vtesnať – aj za cenu, že kňaz i ľud Boží musia „čakať na dospievanie“. A niekedy sa tiež zdá, akoby aj niektoré spevokoly viac vnímali omšu ako priestor na svoj koncert, než naopak: omšu, ktorá je tým hlavným a ktorú len citlivo sprevádzajú. Výsledkom je potom často snaha každý priestor v liturgii, v ktorom sa nič nehovorí, zaplniť nejakým spevom, alebo hudbou. A to tiež nemusí byť dobré. Ticho je v liturgii tiež veľmi dôležité a je na mieste naučiť sa ho rešpektovať a zachovávať na miestach, kde je primerané a vhodné.

„V patričnom čase treba zachovať, ako súčasť slávenia, aj posvätné ticho. Jeho ráz závisí od toho, v ktorom bode liturgického slávenia sa zachováva. Pri úkone kajúcnosti a po výzve na modlitbu napomáha chvíľa ticha sústredene sa vnoriť do seba; po čítaniach alebo po homílii pomáha veriacim rozjímať o tom, čo počuli; po prijímaní umožňuje vnútornú modlitbu chvály a vďakyvdania. Už pred vlastným slávením omše je chvályhodné zachovať posvätné ticho v kostole, sakristii a príľahlých priestoroch, aby sa všetci nábožne a náležite pripravili na slávenie posvätného úkonu.“ (VSRM 45)

Spev verzus liturgia

Okrem spevov všetky piesne iba sprevádzajú liturgiu. Preto by nemali liturgiu zbytočne prerušovať, čo sa deje vtedy, ak kňaz a zhromaždenie musia čakať, kým spevokol dospieva, alebo ak príčinnivý organista, chcjúci „poriadne vyspievať“ všetky strofy piesne, o ktorých si myslí, že by mali byť vyspievané, spieva pieseň aj vtedy, keď daná časť liturgie, ktorú sprevádzala, už skončila – napr. už sa pripravili obetné dary, skončilo sv. prijímanie a podobne.

Preto treba pozorne sledovať dianie pri oltári a včas ukončiť piesne, aby tak spev a liturgia boli vo vzájomnej harmónii.

Spev a hudba pri jednotlivých častiach sv. omše

Pred sv. omšou

„Už pred vlastným slávením omše je chvályhodné zachovať posvätné ticho v kostole, sakristii a priľahlých priestoroch, aby sa všetci nábožne a náležite pripravili na slávenie posvätného úkonu.“ (VSRM 45)

„Je preto vhodné, aby oltár, symbol Krista, už bol pripravený (sviece, kvety a pod.), aby sa napríklad sviece nezažihali v poslednej chvíli. Priestor, kde sa budú konať sväté tajomstvá, nemá byť rušený stálym a náhlivým chodením miništrantov, ktorí pripravujú na stolíku kalich, hľadajú v lekcionári čítania. Ani kňaz nemá v poslednej chvíli hľadať omšové texty. (Všetko má dýchať posvätným očakávaním.) Ako sa veľmi odporúča veriacim príprava na omšu modlitbou alebo rozjímaním, tak isto, ba ešte viac, to platí pre kňaza a posluhujúcich. Je treba, aby boli všetci v sakristii včas a pripravili sa na omšu primeranou chvíľou ticha a sústredenia. Kňaz sa má oboznámiť s textami omše dňa, vybrať možnosti, ktoré ponúka misál a porozjímať o textoch, najmä biblických. Čo sa hovorí o kňazovi, to platí aj o tých, ktorí konajú službu pri oltári.“ (Vincent Malý²)“

² Bývalý a dlhoročný predseda Slovenskej liturgickej komisie, prekladateľ liturgických textov a jeden z popredných slovenských odborníkov na liturgiu

Zhruba päť minút pred sv. omšou by už v kostole malo vládnuť ticho, pokoj, sústredenosť. Podobne, ako miništranti a kostolník, aj spevokol/organista by už mali byť na svojom mieste, všetko pripravené a aj oni sami by sa mali v tichu sústredene pripravovať na prežívanie sv. omše.

- Posledných zhruba 5 minút pred sv. omšou sa už v kostole nahlas nemodlíme, ani nespievame, ani nič hlučne nechystáme, nezapájame káble, nerozkladáme noty, nehovoríme medzi sebou, ale zachovávame liturgické ticho a atmosféru „posvätného očakávania“.

Úvodný spev/úvodná pieseň

„Keď sa ľud zišiel a prichádza kňaz s diakonom a posluhujúcimi, začína sa spievať úvodný spev. Tento spev otvára slávenie bohoslužby, utužuje jednotu zhromaždených, ich myseľ uvádza do tajomstva liturgického obdobia alebo slávnosti a sprevádza prichádzajúceho kňaza a jeho asistenciu.

Úvodný spev spieva zbor spevákov striedavo s ľudom, alebo kantor s ľudom, alebo sám ľud, alebo sám zbor. Možno spievať antifónu s príslušným žalmom z Rímskeho graduála alebo z Jednoduchého graduála, alebo to môže byť aj iný spev primeraný posvätnému úkonu, liturgickej povahe dňa alebo obdobia. Text tohto spevu nech je schválený konferenciou biskupov. Ak sa úvodný spev nespieva, recitujú antifónu uvedenú v misáli alebo veriaci, alebo niektorí z nich, alebo lektor, alebo ak to nie je možné, recituje ju sám kňaz, ktorý ju môže upraviť aj na spôsob úvodného napomenutia.“ (VSRM 47 a 48)

ÚVODNÝ SPEV: je uvedený v rímskom misáli³. Ak sa nespieva, môže sa recitovať na začiatku, pred prežehnaním sa na začiatku sv. omše. Môže byť ale nahradený úvodnými slovami kňaza po prežehnaní. *„Otvára slávenie bohoslužby, utužuje jednotu zhromaždených, ich myseľ uvádza do tajomstva liturgického obdobia alebo slávnosti.“*

- Ideálne teda je, ak sa doň môže naplno zapojiť spevom všetok Boží ľud a tak sa v jeho speve zjednotiť a „naladiť sa“ na slávenie.

³ Omšová kniha

- Môžeme zobrať text úvodného spevu a spievať ho ako *responzórium* a doplniť ho vhodne vybratým žalmom, ktorý medzi jednotlivými opakovaniami responzória spieva zbor, alebo spevák.
- Môžeme ho nahradiť (a bežne sa to robí) PIESŇOU z JKS. „*U nás najpoužívanejšia forma úvodného spevu. Jej text sa má vzťahovať na spomenuté tematické okruhy alebo na slávenie omše vôbec.*“ (direktórium)
- Nahradenie spoločného spevu všetkého ľudu piesňou v podaní spevokolu treba dôkladne zvážiť, nerobiť to bez vážnej príčiny (napr. mimoriadne na veľké slávnosti, alebo pri zvláštnych obradoch v úvode liturgie ako napr. na Kvetnú nedeľu a pod.) a hlavne nie moc často, ale skôr výnimočne. V tom prípade odporúčajú smernice direktória: „*Zborová skladba komponovaná ako úvodný spev omše - buď stará (motetá, kantáty, príp. aj niektoré Kyrie s trópaným textom majú viac povahu úvodného spevu), alebo súčasná. Spev zboru je vhodný najmä vtedy, ak sa o chvíľu celé zhromaždenie zúčastní na speve Kyrie.*“ (direktórium⁴)
- Môžeme použiť aj „*Spev z graduála. Pre latinskú liturgiu je predpísaný spev z Graduale Romanum alebo Graduale simplex — antifóna s príslušným žalmom. Spieva schóla*“ (direktórium) – a ľud sa zapája opakovaným spevom responzória.
- V každom prípade ale pieseň svojou témou má skutočne uvádzať so daného slávania, liturgického obdobia a pod. „*Hudobne alebo textovo uzavretý celok (skladbu, pieseň s tematický uceleným počtom sloh) možno nechať vyznieť celý, aj za cenu, že to kňaza prinúti chvíľu čakať, pravdaže len v dohode s celebrantom a s ohľadom na konkrétne podmienky (napr. časovú tieseň).*“ (direktórium) – čiže ak text skladby tvorí práve onen už zmienený „príbeh“, alebo ucelený text modlitby a pod.
- Nakoniec, ak sa to uzná za užitočné, môžeme použiť aj samotnú hudbu: „*Organová či vôbec inštrumentálna hudba. Tvorí emocionálny signál začiatku slávnosti a príchodu kňaza, budí pocit slávnosti chvíle a Božej velebnosti*“ (direktórium) – ale malo by sa to veľmi dobre zvážiť a používať skôr mimoriadne a veľmi zriedka, než bežne. VSRM túto možnosť nepoznajú, SLK⁵ túto možnosť pripúšťa, ale isto nie ako bežnú vec.

⁴ Direktórium vydáva Slovenská liturgická komisia. Obsahuje pre Slovensko záväzné normy a smernice na slávenie sv. omše a reguluje aj spev a hudbu pri sv. omši.

⁵ Slovenská liturgická komisia

Kyrie

Spev „Pane, zmiluje sa!“

„Po úkone kajúcnosti nasleduje vždy vzývanie Pána Pane, zmiluj sa, ak už nebolo v samom úkone kajúcnosti. Keďže je to spev, ktorým veriaci volajú k Pánovi a prosia ho o milosrdenstvo, spravidla ho spievajú všetci, čiže má na ňom účasť ľud i zbor alebo kantor. Každé zvolanie sa opakuje spravidla dvakrát, nevylučuje sa však väčší počet, podľa požiadavky rozličných jazykov, ako aj hudobného umenia alebo nejakých iných okolností. Keď sa vzývanie Pána spieva ako súčasť úkonu kajúcnosti, vsúva sa pred jednotlivé zvolania „tropus“.“ (VSRM 52)

„V Kýrie sa spoločenstvo veriacich obracia na Ježiša Krista, na svojho prvého a hlavného liturga, bez ktorého nie je možná Eucharistia, omša je obeta, ktorú predkladá Otcovi a v ktorej sa sám obetuje za ľudí; je to aj veľkonočná večera, v ktorej dáva sám seba za pokrm pre večný život. Pohania v staroveku tiež používali Kýrie. Staroveký človek sa týmto zvolaním obracal k vychádzajúcemu slnku. Bol to kult "Slnka spásy". Toto zvolanie bolo zvykom aj pri slávnostnom vstupe cisára do mesta. V dnešnom misáli sa Kýrie zachovalo, iba počet je taký: dvakrát Kýrie, dvakrát Christe, a dvakrát Kýrie. No podľa požiadavky rozličných jazykov, ako aj hudobného umenia alebo nejakých iných okolností zvolania sa môžu zopakovať aj viackrát, prípadne sa medzi ne môže vsunúť krátky trópus. Ak sa vzývanie nespieva, treba ho recitovať. Nová úprava sa vracia k pôvodným prameňom, nehľadá v ňom trojičný výklad, veď Kýrios je podľa Pavla a starokresťanského spôsobu názov pre Krista ako Pána; spievajú ho všetci, zvyčajne striedavo: zbor (kantor) a ľud.“ (Mons. Vincent Malý)

- Je to spev, preto sa nenahrádza ničím iným (napr. piesňou z JKS, či podobnou pesničkou v podaní spevokolu a pod.).
- Má ho spievať nielen spevák a zbor, ale aj všetok ľud – nevyberať preto také „umelecké“ prevedenie, v ktorom by sa ľud nedokázal do spevu chytiť, alebo ktoré by bolo výlučne v réžii spevokolu. V prípade nejasnosti uprednostniť radšej jednoduchšiu formu, do ktorej sa dokáže naplno zapojiť ľud, pred možno umelečkou formou, ktorá ale neumožní ľuďom naplno sa do spevu zapojiť.

- Minimum je opakovanie 2× „Pane, zmiluj sa!“, 2× „Kriste, zmiluje sa!“ a znova 2× „Pane, zmiluj sa!“.
- Môže sa to ale opakovať aj viackrát, ba medzi jednotlivé zvolania môže byť vložený spev s priliehavým *trópom* (trópus v plnom zmysle slova znamená krátke jednoduché zvolanie na spôsob litánií), kde sa potom zvolania „Pane, zmiluj sa!“ a „Kriste, zmiluje sa!“ spievajú ako rezponzórium a odpoveď na trópus. Ale takéto „komplikovanejšie“ formy by asi mali byť vyhradené skôr na slávnosti a sviatky, kde vhodne zdôraznia mimoriadnosť slávenia a súčasne nepredlžujú neúnosne bežné slávenie liturgie.

Glória

Čiže spev „Sláva Bohu na výsostiach“.

„Oslavná pieseň (Glória) je prastarý a ctihodný hymnus. Ním Cirkev, zhromaždená v Duchu Svätom, oslavuje a vzýva Boha Otca a Baránka. Text tohto hymnu sa nemôže zameniť s iným. Začína ho kňaz alebo, ak je to vhodné, kantor alebo zbor. Spieva ho celé zhromaždenie súčasne, alebo ľud striedavo so zborom, alebo sám zbor. Ak sa nespieva, majú ho recitovať všetci spolu alebo si dva chóry navzájom odpovedajú. Spieva sa alebo recituje v nedele okrem adventných a pôstnych, na slávnosti a sviatky, ako aj pri osobitných slávnostnejších bohoslužbách.“⁶ (VSRM 53)

„Glória nebolo spočiatku určené na omšovú liturgiu. Je z hymnického pokladu prvotnej Cirkvi a úctyhodný pamätník pôvodného kresťanského spevu, aký skladali vo svätom nadšení pneumatici (proroci) na spôsob novozákonných chválospevov Magnifikat alebo Benediktus. Najstaršia známa redakcia hymnu je v Apoštolských konštitúciách (okolo roku 380). Text skoro doslovne podobný terajšiemu textu sa nachádza v Alexandrijskom kódexe z 5. storočia. Najprv sa spieval len pri nočnej omši na Vianoce. Pápež Symachus (+ 514) však dovolil spievať ho aj každú nedeľu a na sviatky mučeníkov; bolo to však rezervované len pre biskupov. Koncom 11. storočia rozdiel medzi biskupom a kňazom padol a Glória sa mohlo odriekať v každej omši, ktorá mala nejaký sviatočný

⁶ Pod pojmom „Slávnostnejšie bohoslužby“ sa rozumejú slávenia, ktoré sa konajú s veľkou slávnosťou a s veľkým zhromaždením ľudu.

charakter. Glória bola od počiatku hymnus, ktorý sa prednášal spevom, a bol to spev spoločenstva, nie osobitnej skupiny spevákov. Glória je teda v prvom rade spev celého zhromaždeného spoločenstva, ako to bolo už v najstarších časoch.“ (Mons. Vincent Malý)

- Je to spev. Nemôže sa zameniť za spev nejakej inej piesne.
- Iba v omši s deťmi „*na uľahčenie účasti detí na spevoch Glória, Krédo, Sanktus a Agnus Dei možno so schválením kompetentnej authority ich preklady do národnej reči prispôbiť melódii, aj keď v nich budú určité odchýlky od schváleného liturgického textu*“ (Slávenie sv. omše za účasti detí, 31) – a ani tu sa to teda nemôže nahradiť hocijakou inou piesňou, ale len presne určenou zjednodušenou verziou spevu.
- Najlepšie je, ak ho spieva spoločne celé zhromaždenie.
- Ak sa to ľudia a spevokol naučia, môžu ho spievať aj striedavo: časť len zbor/kantor, časť všetci spolu.
- Môže ho spievať aj len sám zbor, ale to je len posledná možnosť a mala by byť vyhradená len na výnimočné udalosti, napríklad veľké slávnosti, alebo keď na sv. omši účinkuje nejaké umelecké teleso a pod. V každom prípade by spevokol nemal bežne, ani moc často Boží ľud oberať o možnosť naplno a z plných pľúc sa spevom zapojiť do jasavej oslavy Boha v tomto hymne.

Responzóriový žalm po 1. čítaní / spev pred evanjeliom

„Liturgia slova nech sa slávi tak, aby napomáhala meditáciu, preto sa rozhodne treba vyvarovať každej forme náhlenia, ktoré prekáža sústredeniu sa. Na to sú vhodné aj krátke chvíle posvätného ticha prispôsobené zhromaždenému spoločenstvu. V tichu sa pôsobením Ducha Svätého Božie slovo srdcom prijíma a odpoveď sa pripravuje modlitbou. Tieto chvíle posvätného ticha sa vhodne môžu zachovať napr. pred samým začatím liturgie slova, po prvom a druhom čítaní a napokon po skončení homílie.“ (VSRM 56)

„Žalmistovi prislúcha úloha spievať žalm alebo iný biblický spev medzi čítaniami. Aby žalmista svoju úlohu mohol riadne zastávať, má vedieť spievať žalmy a mať aj dobrý prednes a výslovnosť.“ (VSRM 102)

„Pretože medzispevy medzi čítaniami majú veľký liturgický a pastoračný význam, žiada sa, aby na slávnostiach, ktoré vedie biskup, najmä v katedrálnom chráme, bol žalmista alebo spevák žalmov, ktorý sa vyzná do umenia žalmov a je na duchovnej úrovni, ktorý rezponzoriálnym spôsobom tak zaspieva žalm alebo iný biblický spev, graduál a „Alleluia“, aby veriaci dobre rozumeli spev aj význam textov na meditovanie.“ (Cæremoniale episcoporum 33)

„Je správne rezponzóriový žalm spievať, aspoň rezponzórium, ktoré prislúcha ľudu. Preto žalmista, čiže spevák žalmu, prednáša verše žalmu pri ambone alebo na inom vhodnom mieste. Celé zhromaždenie sedí a počúva, ba zvyčajne sa na ňom zúčastňuje spievaním rezponzória, ak sa žalm neprednáša súvisle, t. j. bez rezponzória. Ak sa žalm nemôže spievať, recituje sa spôsobom, ktorý je vhodnejší na podporenie meditácie Božieho slova.“ (VSRM 61)

„Treba tu vidieť starú spomienku na spievanie biblických spevov. Spev žalmov sa v 4. storočí už výslovne spomína v bohoslužbe slova. V novom Lekcionári sú žalmy a rezponzória (refrény) vybrané a zostavené tak, aby to bola tematická reflexia na prvé čítanie. Jestvuje krásna tematická jednota medzi čítaním a rezponzóriovým žalmom. V čítaní k nám hovorí Boh. Boh povie svoje slovo v liturgii slova a ľud počúva a má dať odpoveď. Nijaká ľudská reč nie je dostačujúco adekvátne, aby vyjadrila príklon k Božiemu slovu a osvojenie si Božieho slova. Áno, rezponzóriový žalm je rozjímavá odpoveď na Božie slovo. Spoločenstvo veriacich odpovedá Bohu jeho slovami, slovami žalmu, inšpirovanými Duchom Svätým. Preto je rezponzóriový žalm taký dôležitý a nijaký iný ľudový spev ho nemôže nahradiť.“ (Mons. Vincent Malý)

„Po čítaní, ktoré bezprostredne predchádza evanjelium, sa spieva Aleluja alebo iný spev určený rubrikami, ako to vyžaduje liturgické obdobie. Toto zvolanie vytvára obrad či vlastný úkon; ním zhromaždenie veriacich prijíma Pána, ktorý bude k nemu hovoriť v evanjeliu, aj ho pozdravuje a vyznáva svoju vieru spevom. Zbor alebo kantor predspevujú, všetci spievajú postojacky, a ak treba opakujú; verš však spieva zbor alebo kantor.“ (VSRM 62)

- Spev žalmu by mal aj svojou formou a podobou prispieť k tomu, aby liturgia slova naozaj mala onú meditatívnu atmosféru, bez náhlenia sa a pod.
- Po 1. čítaní (a ak je aj druhé čítanie, tak aj po ňom) treba zachovať aspoň tých zhruba 15 sekúnd liturgické ticho.
- Spevák, ktorý spieva žalm, by mal byť skúsený sólový spevák so skúsenosťami v prednese žalmu. Určite by sa táto služba nemala zverovať hocikomu, určite nie deťom, ktoré ešte nemajú patrične vyvinutý hlas a umenie spevu, aby tak spev nepôsobil rušenie medzi ľuďmi, alebo zbytočné rozptýlenie („Aha, aké dievčatko tam spieva, kto je to?“ a pod.).
- Spev má byť primerane pozvoľný, nie unáhlený, umelecky prednesený a zreteľne vyslovovaný. Jeho počúvanie by malo byť pôžitkom. Aj keď to zväzda myslieť si, že „však žalm je jednoduchý, dvakrát si to prespievame a vieš to“, nie je to úplne tak a na nácviku žalmu by si mal žalmista dať vskutku záležať.
- Za týmto účelom je vhodné, aby žalmista mal žalm nielen veľmi dobre nacvičený, ale aby mu bolo jasné aj umenie narábania s mikrofónom (aby nehučal, ale sa ani nestrácal), s hlasom, jasné artikulovanie, a výslovnosť a pod.
- Vhodným miestom na prednes žalmu je ambón, ale, ak sa to nedá, môže sa žalm prednášať aj z iného miesta. Ale ambón je určite lepší, dôstojnejší a krajší.
- Ak riešime dilemu, či vyberieme radšej „umeleckejšú“ nápev žalmu a rezponzória z liturgického spevníka, alebo jednoduchší z lekciónára (nápevy sú v prílohe), tak než by sme riskovali, že ľudia sa nedokážu do spevu komplikovaného rezponzória zapojiť a ostanú len poslucháčmi, alebo bude jeho komplikovanosť zbytočne pútať ich pozornosť na úkor meditatívnosti liturgie slova a na úkor vnímania slov žalmu a stotožňovania sa s nimi, tak potom radšej nech má prednosť jednoduchší nápev a lepšie zapojenie sa ľudu. Hudba je tu nástroj, nie cieľ.
- Určite ho nikdy nenahradíť nejakou pesničkou a pod.
- To isté platí aj o speve pred evanjeliom.

Krédo

Čiže vyznanie viery, „Verím v Boha!“

„Symbol čiže vyznanie viery vedie k tomu, aby všetok zhromaždený ľud odpovedal na Božie slovo zvestované v čítaniach zo Svätého písma a vysvetlené v homílii a aby prednášaním pravidla viery, formulou schválenou pre liturgické použitie, spomínal a vyznával veľké tajomstvá viery, prv ako by sa začalo ich slávenie v Eucharistii. Vyznanie viery má spievať alebo prednášať kňaz s ľudom v nedele a na slávnosti. Možno ho však odriekať aj pri slávnostnejších bohoslužbách. Ak sa spieva, začína ho kňaz alebo, ak je vhodné, kantor alebo zbor, spievajú ho však všetci spolu, alebo ľud striedavo so zborom. Ak sa nespieva, recitujú ho všetci spolu alebo dva zbory⁷ si navzájom odpovedajú.“ (VSRM 67, 68)

„Každý vyjadruje spolu s ostatnými svoju osobnú vieru, ako na začiatku omše každý osobne a spolu s bratmi a sestrami vyznáva pred Bohom svoju hriešnosť. Preto sa Krédo hovorí v jednotnom čísle: Verím... (nie Veríme). Spievanie Kréda sa neprízvukuje, dôležitejšie je, aby ho mohli predniesť všetci ako vlastné vyznanie viery - teda každý sám, a nie prostredníctvom poverených osôb - spevákov.“ (Mons. Vincent Malý)

- Je to liturgický text, nemôže byť nijako nahradený nijakou piesňou, ani jeho text nemôže byť nijako pozmeňovaný ani upravovaný.
- Ak sa spieva, tak vždy a zásadne tak, aby ho spievali všetci ľudia v kostole, či už všetci všetko, alebo striedavo ako dva chóry, ale nikdy nie len samotný spevák, či spevokol.
- Vybraný nápev má všetko toto aj reálne umožňovať.

Pieseň na obetný sprievod

„Sprievod, v ktorom sa prinášajú obetné dary, sprevádza spev na obetovanie. Spieva sa aspoň dovtedy, kým sa dary nepoložia na oltár.“ (VSRM 74)

⁷ Nemyslia sa tým dva spevokoly, ale to, že ľudia v kostole sú rozdelení na dve skupiny – zvyčajne na pravú a ľavú stranu kostola – a text Kréda recitujú striedavo.

„Sprievod s obetnými darmi a príprava oltára a darov, prípadné incenzovanie a kňazovo umývanie rúk, sa sprevádza hudbou - aspoň kým sa dary nepoložia na oltár. Predpísané spevy patria do skupiny procesiových spevov. Spev a hudba majú zodpovedať danému sviatku, liturgickému obdobiu, príležitosti, samému liturgickému úkonu prinášania a prípravy obetných darov. Pri tejto omšovej čiastke nie je povinne podpísaný spev ani spoločný spev - vhodnejšia môže byť duchovná hudba pre zbor, sóla, hudobné nástroje. A aj keď sa spieva spoločná pieseň, zostáva príležitosť pre dlhšiu organovú predohru a dohru. Príprava obetných darov je určitou formou uvoľnenia pre zhromaždenie, ktoré sústredene sledovalo bohoslužbu slova a pripravuje sa na slávenie Eucharistie. Preto je odôvodnená aj duchovná hudba voľnejšieho výberu. Keďže darovanie je dávanie z lásky, vzťahuje sa aj na nás samých a Cirkev si želá, aby sme sa zo dňa na deň zdokonaľovali v spojení s Bohom a medzi sebou. To otvára široké pole tém pre texty spevov pri prinášaní obetných darov.“ (direktórium)

O významu prinášení darů hovorili také biskupové na synodě o eucharistii: „Není to jakási „pauza“ mezi bohoslužbou slova a slavením eucharistie. To by popíralo smysl jediného obřadu skládajícího se ze dvou spojených částí. Toto jednoduché a pokorné gesto má velký význam: v chlebu a vínu, které přinášíme na oltář, je celé stvoření Kristem Vykupitelem přijato, aby bylo proměněno a přineseno Otci. V této perspektivě přinášíme na oltář i každé utrpení a bolest světa s jistotou, že v Božích očích je všechno cenné. Máme-li toto gesto prožívat v jeho autentickém významu, není ho třeba zatěžovat nevhodnými doplňky. Samo umožňuje zhodnocení té původní účasti, jakou Bůh od člověka žádá, aby Boží dílo bylo v člověku přivedeno k naplnění a aby tím byl dán plný smysl lidské práci, která se prostřednictvím slavení eucharistie spojuje s Kristovou vykupitelskou obětí.“ (Směrnice ČBK pro používání liturgické hudby při bohoslužbách, zvláště ve vztahu k mládeži)

- Toto je mimoriadne vhodné miesto pre pieseň v podaní spevokolu, sólistu, alebo aj pre inštrumentálnu skladbu.
- Čo do výberu piesne, pieseň sa nemusí týkať témy „obetovania“, naopak, tu je miesto aj pre „katechetické“ a „poučné“ piesne – samozrejme, ich téma by mala byť primeraná okamihu a nie úplne od veci. V praxi napríklad pieseň o Božej láske a štedrosti, pieseň o našej láske k Bohu, o

našom odovzdaní a darovaní sa Bohu...: „*Mezi dary, které přinášíme k oltáři, mají své místo modlitby i všechno, co děláme z lásky. V listě Židům totiž čteme: „Skrze něho (Ježíše) tedy podáváme Bohu stále oběť chvály, to je ovoce rtů, které chválí jeho jméno. Nezapomínejte na dobročinnost a mějte pochopení pro druhé, to jsou oběti, jaké se líbí Bohu“ (Žid 13,15–16).*“ (Směrnice ČBK pro používání liturgické hudby při bohoslužbách, zvláště ve vztahu k mládeži), možno by bol vhodný aj zaspievaný príbeh, ktorý nejakým spôsobom súvisí s témou daného dňa a slávenia a pod.

- Radšej sa vyhnúť rôznym „mravokárnym piesňam“ kritizujúce našu bezbožnosť a ľahostajnosť a tak...
- Je to „spev na obetný sprievod“ – čiže začína hneď po skončení modlitieb veriaticich – „*Po modlitbe veriaticich si všetci sadnú a začne sa spev k príprave obetných darov*“ (VSRM 139), sprevádza prinášanie obetných darov a trvá prinajmenšom dovtedy, kým sa dary nepoložia na oltár. Potom môže pokračovať ďalej (a kňaz sa modlí modlitby nad darmi potichu), alebo môže skončiť (a kňaz prednesie dané modlitby nahlas, čo je asi ešte krajšie: „*ak sa pri príprave obetných darov nespieva ani nehrá organ, môže kňaz pri predkladaní chleba a vína nahlas predniesť formuly požehnaní a ľud na ne odpovie: Zvelebený Boh naveky.*“ (VSRM 142)).
- Pokiaľ je omša s incenzovaním (kadidlom), je vhodné naplánovať spev tak, aby pokryl ako celý obetný sprievod, tak aj obrady obetovania až do záverečného incenzovania kňaza a Božieho ľudu. Ak to nevydá, tak potom doplniť zvyšný čas primeranou inštrumentálnou hudbou.
- „*Obrad na obetovanie môže vždy sprevádzať spev, aj keď sa neprinášajú obetné dary*“ (VSRM 74) a dary len miništranti položia na oltár.

Sanctus

Spev „Svätý, svätý, svätý...“

„*Hlavné prvky, z ktorých sa skladá eucharistická modlitba, možno rozdeliť takto: a) Vzdávanie vďaky (vyjadruje ho najmä prefácia – pieseň vďaky): ním kňaz v mene všetkého svätého ľudu oslavuje Boha Otca a ďakuje mu za celé dielo spásy alebo za nejaký osobitný aspekt diela spásy, podľa dňa, sviatku alebo obdobia. b) Zvolanie – ktorým sa celé zhromaždenie pripája k nebeským zástupom a spieva Svätý. Toto zvolanie*

je súčasťou eucharistickej modlitby a vyslovuje ho všetok ľud spolu s kňazom.“ (VSRM 79)

- Je to súčasť eucharistickej modlitby, jadra celej sv. omše. Nemôže byť nijako menený, ani upravovaný, ani nahrádzaný nejakou inou piesňou.
- Spieva ho zásadne všetok ľud, nielen spevák, či spevokol: *„Ľud sa zase ticho zjednocuje s kňazom vo viere a zapája sa určenými vstupmi do priebehu eucharistickej modlitby. Sú to odpovede v dialógu prefácie, Sanktus, aklamácia po premenení a aklamácia Amen po záverečnej doxológii“ (VSRM 147).* Ani tu nie je možný žiaden kompromis.
- Nápev a prevedenie spevu musí túto účasť naplno umožniť.

„Amen!“ po doxológii

„Toto Amen je najdôležitejším Amen vo svätej omši. Amen na tomto mieste je veľmi staré, jediné v starom kánone. Toto Amen ľudu sa nachádza už u svätého mučeníka Justína (okolo roku 150). V obnovenej liturgii ho možno pri spievanej omši (najmä slávnostnejšej) podľa povahy melódie zaspievať aj trikrát.“ (Mons. Vincent Malý)

- Znova ale platí, že by sme ho mali zaspievať tak, aby sa do neho plne mohol zapojiť všetok ľud.
- V žiadnom prípade by ho nemal spievať samotný spevokol, či spevák a pod.

Otče náš

„Po skončení eucharistickej modlitby, vyzve kňaz so zopnutými rukami veriacich, aby sa pomodlili modlitbu Pána, a potom sa ju s rozopnutými rukami modlí spolu s ľuďmi.“ (VSRM 152)

„V modlitbe Pána žiadame každodenný chlieb, ktorým sa kresťanom predovšetkým naznačuje eucharistický chlieb, a prosíme o očistenie od hriechov, aby sa sväté veci dávali naozaj svätým. Kňaz vyzve na modlitbu a všetci veriaci sa spolu s kňazom modlia modlitbu Pána; potom sám kňaz pripája embolizmus, ktorý ľud uzaviera doxológiou. Embolizmus rozvíja poslednú prosbu modlitby Pána; prosí, aby celé spoločenstvo veriacich bolo zbavené moci zla.“ (VSRM 81)

- Je to omšový text a ako taký nemôže byť menený, upravovaný, ani zamieňaný za nejakú pesničku, ale prednášaný, alebo spievaný presne v tej podobe, v ktorej nám ho zanechal Pán Ježiš. Je to Jeho modlitba.
- Ak sa spieva, tak takým spôsobom, aby ľuďom bolo jasné, že sa do spevu majú zapojiť a aby aj boli reálne schopní sa do spevu bez problémov zapojiť. Platí to isté, čo o responzóriovom žalme: spev a melódia sú v službe modlitby, nie naopak. Ak by melódia bola príliš komplikovaná a zbytočne na seba pýtala pozornosť a tým ľudí zbytočne vyrušovala v modlitbe, treba ju zameniť za inú, vhodnejšiu a liturgii bližšiu.
- V žiadnom prípade by ho nemal spievať samotný spevokol, či spevák a pod.

Agnus Dei

Spev „Baránok Boží“.

„Kňaz láme chlieb a časť hostie vpustí do kalicha na znak jednoty tela a krvi Pána v diele spásy, totiž tela Ježiša Krista živého a osláveného. Podľa zvyku zbor alebo kantor spieva, alebo aspoň nahlas recituje, prosbu Baránok Boží, pričom ľud nato odpovedá. Táto prosba sprevádza lámanie chleba a môže sa opakovať viackrát až do skončenia obradu. Posledný raz sa zakončí slovami daruj nám pokoj.“ (VSRM 83)

- Dopriať ľuďom dost' času na znak pokoja a nezačať ho spievať pomaly hneď po výzve kňaza „dajte si znak pokoja!“, ale nechať tichú pauzu!
- Je to omšový spev, jeho text nemôže byť menený, upravovaný, ani nahradený inou piesňou.
- Môže sa spievať dvojako:
 - alebo ho celý spieva všetok ľud,
 - alebo spevák/spevokol zaspieva „Baránok Boží, Ty snímaš hriechy sveta“ a všetok ľud odpovedá zvolaním „Zmiluj sa nad nami!“
- Spev sa opakuje najmenej 2× so zvolaním „Zmiluj sa nad nami!“, ale môže sa opakovať aj viackrát, ak lámanie Chleba trvá dlhšie. To sa deje hlavne pri slávnostnejších omšiach, je na organistovi/dirigentovi bedlivo sledovať dianie pri oltári a podľa toho reagovať.
- Posledné opakovanie spevu sa zakončuje zvolaním „Daruj nám pokoj!“

- V žiadnom prípade by ho nemal spievať samotný spevokol, či spevák a pod.

Spev na prijímanie

*„Medzitým čo kňaz prijíma Sviatosť, začína sa spev na prijímanie“
(VSRM 159)*

*„Kým kňaz prijíma Sviatosť, začína sa spev na prijímanie. Tento spev má jednotou hlasov vyjadriť duchovnú jednotu prijímajúcich, prejaviť radosť srdca a viac osvetliť „komunitárnu“ povahu sprievodu k prijatiu Eucharistie. Spev pokračuje dokiaľ sa vysluhuje veriacim Sviatosť...“
(VSRM 86)*

„Spev počas prijímania kňaza a veriacich má prejaviť radosť srdca, cez jednotu hlasov sa má vyjadriť jednota prijímajúcich, sprievod k prijímaniu Kristovho tela má spev urobiť bratskejším. Okrem toho však má duchovná hudba aj podnietiť a umožniť individuálne rozjímanie veriacich pri ich najvnútornejšom spojení s Kristom.“ (direktórium)

„Pre spev na prijímanie sa môže použiť buď antifóna z Rímskeho graduála, buď so žalmom alebo len sama antifóna, alebo antifóna z Jednoduchého graduála, alebo iný vhodný spev schválený konferenciou biskupov. Spieva buď sám zbor, buď zbor alebo kantor s ľudom. Ak sa nespieva, môžu recitovať príslušnú antifónu z misála buď všetci veriaci, alebo niektorí z nich, alebo sám lektor. Ak ju nerecituje nikto, sám kňaz ju prednesie po svojom prijímaní, ale pred prijímaním veriacich.“ (VSRM 87)

- Začínáme ho teda hneď s prijímaním kňaza, bez priedahov, zbytočných predohier, či čakania.
- Trvať by mal počas celého sv. prijímania.
- *„Treba zdôrazniť, že prijímanie nie je natoľko vecou hudby. Spev a hudba majú funkčne a v únosnej miere sprevádzať tento liturgický úkon, ale nie odpútať od vnútorného osobného prežívania tajomstva Eucharistie. O nepochopení zmyslu omše aj liturgie svedčí pomerne častý jav, keď časť zhromaždenia počas prijímania len spieva a iná časť pristupuje k prijímaniu bez akejkoľvek potreby zúčastniť sa na tomto speve.“*

(direktórium) Inými slovami – piesne sa majú vyberať tak, aby tí, ktorí idú na sv. prijímanie, našli v piesni presne tú modlitbu, v ktorej prežívajú a vyjadrujú svoj zážitok stretnutia s Pánom a aby tu nebolo žiadne napätie, pre ktoré by si museli namiesto spevu piesne zvoliť nejakú priliehavejšiu formu modlitby a modliť sa ju súkromne a navzdory „vyrušovaniu“ spevom dookola.

- Je to ďalšie vhodné miesto pre samostatný spev spevokolu – ideálne napríklad po tom, čo na začiatku sv. prijímania už spieval všetok ľud (z JKS a pod.) a po ňom pokračuje spevokol svojou piesňou.
- Sv. prijímanie v žiadnom prípade nie je priestor, kde si spevokol môže urobiť svoj „koncert“ a predvádzať sa, že čo všetko vie a dokáže. Výber piesne na sv. prijímanie musí byť veľmi citlivý a zodpovedný!
- Svojou povahou má byť pieseň, spievaná cez sv. prijímanie, modlitbou, rozjímavou a meditatívnou a plnou hlbokej radosti. Takže v žiadnom prípade žiadna „katechetická“ ani „poučná“ či iná skôr koncertná pieseň. Určite nie nič divoké, prehnane rytmické a pod. Inšpiráciou nám tu môžu byť viac než inde spevy z Taizé.
- Obsah tejto spievanej modlitby: *„Jeho poslaním je vyjádriť jednotou hlasů duchovní jednotu přijímajících, ukázat radost srdce a zdůraznit charakter společenství těch, kdo přistupují k přijetí těla Páně.“* (Směrnice ČBK pro používání liturgické hudby při bohoslužbách, zvláště ve vztahu k mládeži). *„Dobré je, keď sa spevy tematicky viažu k čítaniam omše. Okrem toho sú vhodné aj chválospevy a ďakovné spevy k Pánu Ježišovi - Spasiteľovi. Pre spievanie v sprievode prijímajúcich je z praktických dôvodov vhodné voliť spevy, ktoré možno spievať bez spevníka (striedavé s opakujúcim sa refrénom zhromaždenia, známe piesne).“* (direktórium)
- Piesne na sv. prijímanie treba teda vyberať veľmi starostlivo, pretože ak je pieseň vybraná zle a nezapadá tematicky k tomu, čo ľudia prežívajú (hlboké zjednotenie sa s Kristom v láske a skúsenosť tohto zjednotenia, meditácia a modlitba), tak spev pôsobí presne opačne, než by mal a zbytočne vyrušuje, púta na seba zbytočnú pozornosť a ľudí dokonca odvádza od modlitby a pohlúpenia sa do jednoty s Kristom. A to je veľmi zlé...
- Okrem spevu môže byť aj inštrumentálna hudba – ale zase primeraná okamihu a podporujúca vnútornú modlitbu prijímajúcich.
- *„Len s veľkou opatrnosťou možno pre spev na prijímanie voliť piesne k Oltárnej sviatosti [z JKS]. V predkoncilovej liturgii ich ľud mohol spievať*

po premenení. Zväčša sú myslené ako poklona k Sviatosti na oltári, nie sú určené na prijímanie.“ (direktórium)

- V žiadnom prípade a za žiadnych okolností, vrátane Konca sveta, nie mariánska pieseň, či pieseň k nejakému svätému, či o ňom a podobne!!!

Liturgické ticho po sv. prijímaní

„Po rozdávaní prijímania kňaz a veriaci sa podľa okolností chvíľu v tichosti modlia. Keď sa uzná za dobré, celé zhromaždenie môže spievať aj žalm, nejaký chválospev alebo hymnus na poďakovanie.“ (VSRM 88)

„Ak sa má však po prijímaní spievať hymnus, nech sa spev na prijímanie včas zakončí. Treba dbať na to, aby aj speváci mohli pohodlne prijímať.“ (VSRM 86)

„Keď sa biskup po prijímaní vráti ku katedre, vezme si solideo a ak treba, umyje si ruky. Všetci sedia a môžu zachovať chvíľku posvätného ticha alebo predniesť chválospev alebo žalm.“ (Cæremoniale episcoporum 166)

„Potom kňaz stojac obrátený k ľudu od sedadla alebo od oltára povie so zloženými rukami Modlime sa a s rozopnutými rukami prednáša modlitbu po prijímaní. Pred touto modlitbou možno zachovať krátku chvíľku posvätného ticha, ak už nebola hneď po prijímaní.“ (VSRM 165)

„Po rozdaní prijímania sa kňaz a veriaci podľa okolností chvíľu ticho modlia vnútornú modlitbu chvály a vzdávania vd'aky.“ (direktórium)

"Tieto chvíle spoločného ticha venované modlitbe a ďakovaniu počas eucharistického slávenia zdôrazňujú význam prijímania, ktoré sa potom javí ako spásonosná udalosť individuálna i komunitárna, cirkevná. Aj pastoračné motívy hovoria v prospech tejto tichej modlitby. Ved' veriaci po požehnaní a prepustení vychádzajú hneď z kostola a len zriedka zostanú nejaký čas, aby si vykonali poďakovanie. Bola by to ťažká strata, keby sa v liturgickej praxi stratilo celkom toto osobné poďakovanie. Prijímaniu by hrozilo nebezpečenstvo, že sa stane formalizmom, a tak by sa oslabila viera v reálnu prítomnosť Krista v Eucharistii. Každá liturgická obnova - aj keď veľmi dobrá a bohatá - by zostala bez ovocia, ak by neviedla k prehĺbeniu nábožnosti a osobnej viery kresťanov. Početnosť prvkov účasti a používanie ľudovej reči sú obnovy veľkej ceny,

ale nesmie sa riskovať tým, že by sa veriacim vzala možnosť osobne prejaviť svoju vieru; nemôžu prejaviť svoj vedomý súhlas, ak by sa stratil z liturgie pokoj a ticho.“ (Hermans, La celebrazione del l'Eucaristia, s. 442).

Takže v praxi:

- Počas odnášania Sviatosti do svätostánku pomaly dospievame a aspoň počas purifikovania (kňaz čistí posvätné nádoby) zachováme liturgické ticho. Potom, keď sa kňaz vráti na sédes, zaspievame hymnus, alebo, ak sa hymnus nespieva, nasleduje modlitba kňaza po sv. prijímaní.
- Ak sa spev na prijímanie nechtiac pretiahne aj na purifikovanie, hymnus už radšej nespievame a necháme, aby sa zachovalo primerane dlhé liturgické ticho: *„Nech sa odporúča veriacim, aby po prijímaní nevynechávali oprávnené a povinné poďakovanie, či už počas samého slávenia chvíľou ticha alebo zaspievaním žalmu alebo iného chválospevu, alebo po slávení tým, že zotrývajú podľa možnosti primeraný čas v modlitbe“* (Inæstimabile Donum 17)
- Ak sa napriek tomu hymnus spieva (napr. na sviatky a slávnosti), spievame ho hneď po príchode kňaza na sédes – po jeho skončení potom ešte je na kňazovi, aby ešte zachoval chvíľku posvätného ticha pred modlitbou po sv. prijímaní, ak je to vhodné. Lepšie ale je, aby sme podobnému „naťahovaniu spevu na prijímanie“ aj po samotnom sv. prijímaní vyhli a spev vyrátali tak, že počas purifikácie a pred hymnom bude dostatočná pauza na liturgické ticho.

Hymnus po sv. prijímaní

„Ak sa uzná za dobré, môže zhromaždenie alebo zbor spievať nejaký hymnus, žalm alebo iný chválospev.“ (direktórium)

- Tento spev nie je modlitbou po sv. prijímaní (tento charakter modlitby pri a po sv. prijímaní mali už piesne počas sv. prijímania!)
- Zmyslom tejto piesne je oslava Krista a poďakovanie Mu za dar Eucharistie a samotného vykúpenia a spasenia. Nič iné.

- Svojou povahou je to teda oslavný *hymnus*⁸, alebo primeraný oslavný rezponzóriový *žalm*, alebo iný primeraný *chválospev*.
- V žiadnom prípade toto nie je priestor pre nejakú „koncertnú vložku“ spevokolu v podobe ľubovoľnej a už vôbec nie pódiovej, „katechetickej“, „poučnej“, či inej piesne, ktorá by sa vymykala účelu, ktorým je oslava a to konkrétne Krista a takisto konkrétne a hlavne za dar Eucharistie (aj keď to nemusí byť výslovne v texte spomenuté) a všeobecne za Jeho dary spásy, večného života, vykúpenia a tak.
- V tomto smere by vlastne spev po sv. prijímaní mal byť niečím ako „záverečnou glóriou“, posledným jasavým výtryskom spoločenstva, ktoré práve zažilo extázu zjednotenia so živým Kristom v Eucharistii, vrcholiacej sv. prijímaním – sv. spoločenstvom a z plných pľúc mocným spevom mocne oslavuje Krista Víťaza a Spasiteľa.
- Ak takúto pieseň nemáme, potom uprednostnime radšej dlhšie liturgické ticho.

Takže v jednoduchej schéme:

sv. prijímanie	purifikácia	po jej skončení
Pieseň, ktorá je modlitbou	Liturgické ticho	Hymnus na oslavu Krista

Záverečná pieseň po skončení sv. omše

- Nie je nijako presnejšie určená.
- Môže to byť spev ľudu, pieseň spevokolu, alebo aj inštrumentálna skladba.
- Vzhľadom na to, že sa deje už po sv. omši, počas odchodu kňaza a asistencie od oltára, nie sú na ňu žiadne špecifické požiadavky. Zdravý rozum ale hovorí, že by takisto nemala byť úplne od veci... ☺
- Je dobrým zvykom, že táto posledná pieseň v závere slávenia je venovaná Matke Božej, Panne Márii, či už v podobe mariánskej antifóny, alebo inej mariánskej piesne.
- Táto záverečná pieseň je tretím veľmi vhodným miestom pre pieseň spevokolu.

⁸ Pod hymnom v liturgii rozumieme spevy ako Veni Sancte Spiritus, Te Deum laudamus, Glória in excelsis Deo a iné hymny tohto typu. Hojne ich nájdeme aj v liturgii hodín (breviár), kde sú vo forme vhodnej na spievanie na rôzne nápevy, im určené. A, mal by sa potom asi spievať aj zodpovedajúcim spôsobom, postojacky.

Závěrečné odporúčanie pre spevokol

Súhrnne teda najvhodnejšie miesta pre pieseň výlučne spevokolu / sólistu sú:

- pieseň na obetný sprievod;
- pieseň počas sv. prijímania, hlavne v jeho závere;
- pieseň po záverečnom požehnaní.

Je obrovský rozdiel medzi piesňami na pódium, na stretká, na chvály a pod. a medzi piesňami k liturgii eucharistie. V súčasnosti naše spevokoly nemajú problém preberať piesne nekatolíckych kresťanských skupín a to nie je samo v sebe zlé. Len si treba uvedomiť, že tieto piesne nie sú komponované na liturgiu – a ani väčšina piesní katolíckych skupín. Spev piesní, komponovaných na pódium, či na iné akcie, môže byť rušiví a aj keď je pieseň inak skvelá, krásna a plne O.K., k omši sa vonkoncom hodiť nemusí. To platí aj o rôznych „mládežníckych piesňach“ z posledných rokov totality a pod.

Preto je na chrámovom spevokole, aby cieľavedome budoval repertoár takých skladieb, ktoré sa vyslovene hodia k liturgii eucharistie a do prostredia chrámu.

O. A. M. D. G.